

Asia Asuntophotellin yhteydessä tapahtuvaan Internet-kahvila -toimintaan liittyvät tekijänoikeuskysymykset

Hakija M K Oy:stä

Annettu 04.03.2003

LAUSUNTOPYYNTÖ

M Majatalo K Oy:stä on 02.09.2002 saapuneella kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa Majatalo K Oy:n harjoittaman asuntophotellitoiminnan yhdessä tapahtuvaan Internet-kahvila -toimintaan liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Selostus asiasta

Lausuntopyynnön mukaan Majatalo K Oy:n suunnitelmissa on laajentaa toimintaansa vastaanottotiloissaan ns. Internet-kahvila -toimintaan. Liiketoiminnan mahdollisia järjestelytapoja ovat seuraavat:

- 1) Internet-päätteet vuokrataan asiakkaille erillisellä hinnalla tai päätteen käyttö on maksutonta, mutta edellyttää kahvilan muiden palvelujen käyttöä.
- 2) Internet-kahvilan tilat vuokrataan eri yhtiölle, joka ei ole missään tekemisissä majoitusliikkeen kanssa.

M haluaisi nyt tekijänoikeusneuvoston lausunnon kyseisestä asiasta, koska lausuntopyynnön mukaan Internetistä on saatavissa musiikkia määrättyistä osoitteista, mutta M:n käsityksen mukaan lähettäjäkään ei ole joutunut maksamaan tästä tekijänoikeusmaksua.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

M on esittänyt tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset:

- 1) Tietokonepäätteet omistaa Majatalo K Oy ja päätteet vuokrataan asiakkaan käyttöön tuntihinnalla (perusmaksu + tuntihinta). Onko tämä toiminta tekijänoikeusmaksun alaista?
- 2) Tietokonepäätteet omistaa Majatalo K Oy ja päätteiden käyttö on vapaata. Onko tämä toiminta tekijänoikeusmaksun alaista?
- 3) Majatalo K Oy:n vastaanottotilat vuokrataan erillisille toiminimelle ja päätteet vuokrataan asiakkaiden käyttöön tuntihinnalla (perusmaksu + tuntihinta). Onko tämä toiminta tekijänoikeusmaksun alaista?
- 4) Majatalo K Oy:n vastaanottotilat vuokrataan erillisille toiminimelle ja päätteiden käyttö on vapaata. Onko tämä toiminta tekijänoikeusmaksun alaista?

Lisäksi M kysyy, että jos jokin edellä mainituista toiminnoista on tekijänoikeusmaksun alaista, niin kumpi on vastuussa maksun suorittamisesta: vastaanottotilojaan vuokraava Majatalo K Oy vai erillinen yhtiö, joka suorittaa liiketoimintaa vuokraamisissaan tiloissa.

VASTINEET

Tekijänoikeusneuvosto on päättänyt varata Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys GRAMEX ry:lle (jäljempänä GRAMEX ry. ja Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle (jäljempänä Teosto ry.) mahdollisuuden vastineiden antamiseen.

GRAMEX ry:n vastine

GRAMEX ry. on todennut 01.10.2002 päivätyssä vastineessaan seuraavaa.

Lausunnon pyytjä on osoittanut tekijänoikeusneuvostolle useita eri lausuntopyyntöjä, jotka sisällöltään ovat osin päällekkäisiä.

GRAMEX ry. toteaa, että sen sääntöjen mukaisena tehtävänä on edistää ja valvoa äänitteillä esiintyvien taitelijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeuslaissa säädettyjä oikeuksia. Yhdistyksen tehtäviin ei kuulu osallistua jonkin yrityksen tai henkilön liiketoiminnan suunnitteluun.

Myöskään tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan ei kuulu osallistuminen sanotunlaiseen toimintaan. Tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on paitsi avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä myös antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta.

Tekijänoikeusneuvoston toimivalta lausuntojen antamisessa rajoittuu yksittäistapauksiin (hallituksen esitys 32/1984, s. 7). Asiasta itsestään johtuu, että yksittäistapaus tarkoittaa vain tiettyä konkreettista lainsoveltamistilannetta. Osallistuminen erilaisiin spekulatiivisiin pohdintoihin johtaa varmuudella eri suuntiin meneviin tulkintoihin ja on näin ristiriidassa tekijänoikeusneuvoston perustehtävän kanssa.

Vastineessa todetaan vielä yhteenvetona, että M:n lausuntopyynnöt sivuavat kysymyksiä, jotka ovat tulleet ratkaistuksi niin korkeimmassa oikeudessa kuin tekijänoikeusneuvostossakin. Ne eivät koske konkreettisia, tosiseikastoltaan tiedossa olevia yksittäistapauksia, vaan ovat kokoelma erilaisia spekulatiivisia vaihtoehtoja, joiden lopullisen toteutumisen muoto on epävarmaa. Osaksi kysymykset koskevat seikkoja, jotka eivät aktualisoidu GRAMEX ry:n toiminnassa. Koska kysymykset eivät koske konkreettisia yksittäistapauksia, vastineessa todetaan, että lausunnon antaminen tekijänoikeusneuvostossa rauennee.

Teosto ry:n vastine

Teosto ry. on todennut 08.10.2002 päivätyssä vastineessaan seuraavaa.

Tekijänoikeuslain 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Keskeisenä neuvoston perustamisen tarkoituksena on ollut, että taloudelliselta tai muulta intressiltään vähäiset erimielisyydet lain tulkinnasta ratkaistaan yksittäistapauksissa tuomioistuimen sijasta neuvostossa (HE 32/1984 vp.). Tavoitteena on ollut edistää sekä oikeuksien haltijoiden että teosten käyttäjien oikeusturvaa.

Teostolla ei ole lausuntopyynnön hakijaan nähden konkreettisia, yksittäistapauksiin liittyviä riitoja tekijänoikeuslain tulkinnasta. Musiikin tekijöiden ja kustantajien oikeusturvaa ei edistä, vaan pikemminkin heikentää lausuntojen antaminen monitahoisiin spekulatiivisiin kysymyksiin.

Lausuntopyynnöstä käy ilmi, että kyseessä ei ole konkreettinen laintulkintatilanne, vaan lausunnon pyytäjän liiketoiminnan suunnittelu. Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan kuuluu lausuntojen antaminen yksittäisistä konkreettisista laintulkintakysymyksistä, joista asian osapuolilla on erimielisyys. Koska lausuntopyynnössä ei Teosto ry:n mukaan ole kysymys tällaisesta tilanteesta, tekijänoikeusneuvoston ei ole syytä lausua asiasta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Ennen varsinaisen lausunnon antamista tekijänoikeusneuvosto toteaa aluksi seuraavaa.

Kannanotto vastineissa esitettyihin väitteisiin tekijänoikeusneuvoston toimivallan puuttumisesta

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt Teosto ry:n ja GRAMEX ry:n väitteitä tekijänoikeusneuvoston toimivallan puuttumisesta täysistunnessaan 05.11.2002 ja todennut, että tekijänoikeusneuvosto ei ole aikaisemminkaan edellyttänyt, että siltä lausuntoa pyytävällä taholla olisi käsillä todellinen, konkreettinen tekijänoikeuslain tulkintaa koskeva tilanne ja/tai konkreettinen, aktualisoitunut tekijänoikeuskysymyksiä koskeva riita. Tekijänoikeusneuvosto on myös aikaisemmin antanut lausuntoja asioissa, joissa siltä on pyydetty etukäteen ennen ansiotoiminnan aloittamista tulkintaa esimerkiksi siitä, millä edellytyksin tiettyä tuotetta voidaan käyttää ansiotoiminnassa ilman, että lausunnon pyytäjät loukkaisi toimillaan tekijänoikeutta (näin esim. kuvataiteen teosten valokuvaamista ja postikorttien valmistamista koskevat tekijänoikeusneuvoston lausunnot 2002:10, 2001:3, 1999:12 ja 1996:16). Vastaavantyyppinen tilanne on ollut myös mm. uusissa lausunnoissa 2002:11 (musiikin verkko-opetus) ja 2002:13 (kuvataiteen teosten luominen Internet-tietoverkossa olevia kuvia käyttäen), joissa lausunnon pyytäjät ovat ennen varsinaisen toiminnan aloittamista hyvin yleisillä kysymyksillä pyytäneet neuvoston tulkintaa siitä, millä edellytyksin he voivat tekijänoikeuslain valossa toimia laillisesti.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt Teosto ry:n ja GRAMEX ry:n väitteet ja todennut, että se on toimivaltainen antamaan lausuntoja tekijänoikeuslain tulkinnasta M:n sille toimittamien lausuntopyyntöjen johdosta. Tämän vuoksi tekijänoikeusneuvosto on päättänyt antaa asiassa lausunnon ja päättänyt varata Teosto ry:lle ja GRAMEX ry:lle vielä uuden mahdollisuuden vastineiden antamiseen asiassa. Kumpikaan yhdistys ei ole kuitenkaan enää toimittanut uutta vastinetta neuvostolle.

Muutoin tekijänoikeusneuvosto esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta ja julkisesta esittämisestä

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä. Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesti tekijänoikeudella suojatun musiikin julkiseen esittämiseen tarvitaan esitettävän sävellysteoksen tekijöiden lupa. Lupa tarvitaan sekä elävän että tallennetun musiikin julkiseen esittämiseen. Tallennetun musiikin julkista esittämistä on esimerkiksi äänitteen tai radion tai television kautta esitetty musiikki. Musiikin tekijöitä edustaa Suomessa Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry.

Esittävän taiteilijan suojasta säädetään tekijänoikeuslain 5 luvussa. Esittävällä taiteilijalla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisesti oikeus korvaukseen, milloin äänitallennetta käytetään radio- tai televisiolähetyksessä taikka muussa julkisessa esityksessä.

Äänitteiden tuottajan suojasta säädetään samoin tekijänoikeuslain 5 luvussa. Myös äänitetuottajalla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisesti oikeus korvaukseen, milloin äänitallennetta käytetään radio- tai televisiolähetyksessä taikka muussa julkisessa esityksessä. Esittäviä taiteilijoita ja äänitteiden tuottajia edustaa Suomessa GRAMEX ry.

Oikeus korvaukseen syntyy ainoastaan julkisesta esittämisestä. Yksityisessä piirissä tapahtuva esittäminen ei ole julkista. Yksityisellä piirillä tarkoitetaan perhe- ja lähintä ystävapiiriä. "Julkisena" tekijänoikeuslain 47 §:n korvausta ajateltaessa on pidettävä sitä, mikä on julkista esittämistä tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesti (HE 161/1990).

Käsitteen "julkinen" sisältöä on siten arvosteltava tapauskohtaisesti kunkin tapauksen olosuhteet huomioon ottaen. Oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä omaksutun kannan mukaisesti esitystä olisi pidettävä lähtökohtaisesti julkisena niissä tapauksissa, joissa kuuntelija- tai katselijamäärää ei olisi etukäteen ennalta määrätty. Tilaisuus, johon kenellä tahansa on mahdollisuus osallistua, olisi julkinen riippumatta siitä, kuinka moni todellisuudessa osallistuu tilaisuuteen. Myös sellaiset suljetut tilaisuudet, joiden osallistumisoikeus on sidottu sellaisiin kriteereihin, että yleisön lukumäärä saattaa nousta huomattavan korkeaksi, saatetaan katsoa julkisiksi tilaisuuksiksi. (Kivimäki T. M., Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, s. 33-34 ja Haarmann P-L, Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 94-95)

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että se on M:n pyynnöstä käsitellyt julkista esittämistä M:n osin omistamassa asuntohotelli Majatalo K Oy:ssä ja sen liiketoiminnan yhteydessä lausunnoissaan 2000:6, 2002:9, 2002:20 ja 2003:3. Lausunnossa 2000:6 käsiteltiin asuntohotellitoiminnan ohella myös myynti- ja vuokra-autoihin sijoitettuihin radiovastaanottimiin liittyviä kysymyksiä, lausunnoissa 2002:9 ja 2002:20 televisiovastaanottimien vuokraamiseen liittyviä kysymyksiä sekä lausunnossa 2003:3 matkailuautojen ja -vaunujen vuokraamiseen liittyviä kysymyksiä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että Majatalo K Oy:n asiassa on myös annettu 15.03.2002 korkeimman oikeuden tuomio (ennakkoratkaisu 2002:20).

Kyseessä oli Majatalo K Oy:n ja Esittävien taitelijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys GRAMEX ry:n välinen riita-asia, jossa oli ratkaistavana kysymys siitä, oliko Majatalo K Oy:llä velvollisuus maksaa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia.

Korkein oikeus totesi tuomiossaan, että tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan esittäville taiteilijalle ja äänitteen tuottajalle on suoritettava korvaus, jos 46 §:ssä tarkoitettua laitetta pykälässä mainittuna aikana välittömästi tai välillisesti käytetään radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä.

Korkein oikeus katsoi, että Majatalo K Oy on varustanut majoituskäyttöä varten korvausta vastaan tarjoamansa 14 huonetta televisiovastaanottimilla ja luonut näin asiakkailleen mahdollisuuden televisiolähetysten seuraamisen. Asuntophotellin asiakkaiden piiriä ei ollut etukäteen rajattu, vaan huoneet ovat olleet kenen tahansa vapaasti käytettävissä huonemaksun maksamista vastaan. Sen vuoksi huoneiden varustaminen televisiovastaanottimin on korkeimman oikeuden mukaan ollut julkista esittämistä tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1 virkkeen tarkoittamassa mielessä, josta esittäville taiteilijoilla ja äänitteiden tuottajilla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan oikeus korvaukseen.

Korkein oikeus on tässä tuomiossaan tuonut esille ne periaatteet, joita on sovellettava arvioitaessa tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaista julkista esittämistä ja tekijänoikeuslain 47 §:ään perustuvaa korvausvelvollisuutta äänitteiden julkisesta esittämisestä.

Korkeimman oikeudet uusimmat tekijänoikeutta koskevat ratkaisut ovat ratkaisut numero 2002:101, 2002:48 ja 2002:20, joissa kaikissa on käsitelty sävellysteosten julkista esittämistä. Näistä ratkaisut 2002:20 ja 2002:48 koskevat tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisten korvausten maksamista ja sitä, millaista toiminnasta syntyy velvollisuus maksaa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille.

Laitteen vuokraus tai muu luovutus

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että M on pyytänyt jo aiemmillä lausuntopyynnöillään (tekijänoikeusneuvoston lausunto 2000:6, autojen myyminen ja vuokraaminen, lausunnot 2002:9 ja 2002:20, televisioiden vuokraaminen, lausunto 2003:3, matkailuautojen vuokraaminen) tekijänoikeusneuvoston kannanottoa erilaisten laitteiden vuokraustoimintaan liittyviin tekijänoikeusmaksuihin.

Tekijänoikeusneuvosto totesi jo lausunnossaan 2000:6, ettei lainsäätäjän tarkoituksena ole ollut ulottaa tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin julkisen esittämisen määritelmää koskemaan pelkästään esityksen seuraamiseen tarkoitettavan laitteen vuokraamista tai myyntiä. Tämä on myös WIPO:n vuonna 1996 hyväksytyyn tekijänoikeussopimuksen 8 artiklaan liitetyn julkilausuman mukaista. Julkilausumassa todetaan, että "on selvää, ettei pelkkien välittämisen mahdollistavien tai aikaansaavien fyysisten apuvälineiden toimittaminen itsessään merkitse tässä sopimuksessa tai Bernin yleissopimuksessa tarkoitettua välittämistä". Pelkkä laitteen

vuokraaminen ei siten ole tekijänoikeuslaissa tarkoitettua julkista esittämistä, josta seuraisi velvollisuus maksaa tekijänoikeuslain 47 §:ssä tarkoitettuja korvauksia.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Lausuntopyynnössä esitetyt kysymykset:

1) Tietokonepäätteet omistaa Majatalo K Oy ja päätteet vuokrataan asiakkaan käyttöön tuntihinnalla (perusmaksu + tuntihinta). Onko tämä toiminta tekijänoikeusmaksun alaista?

2) Tietokonepäätteet omistaa Majatalo K Oy ja päätteiden käyttö on vapaata. Onko tämä toiminta tekijänoikeusmaksun alaista?

3) Majatalo K Oy:n vastaanottotilat vuokrataan erillisille toiminimelle ja päätteet vuokrataan asiakkaiden käyttöön tuntihinnalla (perusmaksu + tuntihinta). Onko tämä toiminta tekijänoikeusmaksun alaista?

4) Majatalo K Oy:n vastaanottotilat vuokrataan erillisille toiminimelle ja päätteiden käyttö on vapaata. Onko tämä toiminta tekijänoikeusmaksun alaista?

Jos jokin edellä mainituista toiminnoista on tekijänoikeusmaksun alaista, niin kumpi on vastuussa maksun suorittamisesta: vastaanottilojaan vuokraava Majatalo K Oy vai erillinen yhtiö, joka suorittaa liiketoimintaa vuokraamissaan tiloissa.

Tekijänoikeusneuvosto vastaa yhteisesti kaikkiin kysymyksiin.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesti tekijänoikeudella suojatun musiikin julkiseen esittämiseen tarvitaan esitettävän sävellysteoksen tekijöiden lupa. Lupa tarvitaan sekä elävän että tallennetun musiikin julkiseen esittämiseen. Julkisesta esittämisestä on kyse esimerkiksi silloin, kun asuntohotellitoiminnassa tarjotaan asuntohotellin asiakkaille mahdollisuus kuunnella musiikkia radio- tai televisiovastaanottimien taikka tietokonepäätteiden (Internet-päätteiden) kautta.

Esitysluvan myöntäessään sävellysteoksen tekijällä tai tekijöillä on mahdollisuus edellyttää korvauksen maksamista sävellysteoksen julkisesta esittämisestä. Myös esittävillä taiteilijoilla ja äänitteiden tuottajilla on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan oikeus korvaukseen äänitallenteen julkisesta esittämisestä. Teosto ry. sekä GRAMEX ry. perivät korvaukset sävellysteosten oikeudenhaltijoiden puolesta.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sille esitettyjen kysymysten perusteella lausuntopyynnössä tarkoitettussa asiassa on kyse Majatalo K Oy:n tiloissa harjoitettavaksi aiotusta toiminnasta eli toiminnasta, joka tapahtuu harjoitetun asuntophotellitoiminnan yhteydessä. Julkisesta esittämisestä on puolestaan edellä selostetuvin tavoin kyse esimerkiksi silloin, kun asuntophotellitoiminnassa tarjotaan asuntophotellin asiakkaille mahdollisuus sävellysteosten kuuntelemiseen esimerkiksi vuokraamalla musiikin kuuntelemiseen tarkoitettuja tietokonepäätteitä (Internet-päätteitä) asuntophotellin asiakkaille majoituksen yhteydessä.

Mikäli lausuntopyynnössä tarkoitettut tietokonepäätteet on tarkoitettu ainoastaan musiikin kuunteluun ja siihen, että asuntophotellin asiakkaille tarjotaan kyseisten tietokonepäätteiden kautta mahdollisuus sävellysteosten kuuntelemiseen asuntophotellin tiloissa, tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen käsityksen mukaan kaikissa edellä esitetyissä kysymyksissä ja liiketoiminnan järjestelytavoissa (kysymykset 1 - 4) on kyse tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1. virkkeessä tarkoitusta julkisesta esittämisestä, josta sävellysteosten oikeudenhaltijoilla on oikeus korvaukseen.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesta sävellysteosten julkisesta esittämisestä ja siitä oikeudenhaltijoille Teosto ry:n kautta suoritettavista korvauksista vastaa puolestaan se, joka toimeenpanee julkisen esityksen tai tarjoaa mahdollisuuden tällaisten esitysten seuraamiseen.

Jos lausuntopyynnössä tarkoitettut tietokonepäätteet on tarkoitettu ainoastaan musiikin kuunteluun ja siihen, että asuntophotellin asiakkaille tarjotaan kyseisten tietokonepäätteiden kautta mahdollisuus sävellysteosten kuuntelemiseen asuntophotellin tiloissa, tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä esitettyjen kysymysten 1 ja 2 osalta julkisesta esittämisestä vastaa Majatalo K Oy ja kysymysten 3 ja 4 osalta yhtiö, joka harjoittaa kyseistä toimintaa Majatalo K Oy:n vastaanottotiloissa.

Jos julkisessa esityksessä käytetään ääniteperäistä musiikkia, on esityksen toimeenpanija tai se, joka tarjoaa mahdollisuuden mainitunlaisten esitysten seuraamiseen, vastuussa myös GRAMEX ry:n kautta esittäville taiteilijoille ja äänitetuottajille suoritettavasta tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisesta korvauksesta.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Stig Henriksson, Päivi Liedes, Valtteri Niiranen, Tuula Hämäläinen, Kirsi-Marja Okkonen, Pekka Salomaa, Tiina Ryhänen ja Kai Nordberg.